

15 jaar na 9/11: 'Als we polarisering in onze samenleving niet onder controle krijgen, heeft Bin Laden gewonnen'

[Kevin Van der Auwera](#)
Redacteur Knack.be

11/09/16 om 08:27 - Bijgewerkt om 09:21

Vijftien jaar na datum moet de impact van 9/11 op de wereldpolitiek niet overschat worden, vindt hoogleraar internationale betrekkingen Rik Coolsaet (UGent). Veel belangrijker is volgens hem de impact op de binnenlandse politiek van landen. 'Ook het jihadistisch terrorisme komt in golven en de manier waarop we reageren bepaalt mee hoe snel zo'n golf uitdooft'.

© Reuters

Vijftien jaar is het alweer geleden - in de ochtend van dinsdag 11 september 2001 - dat twee door terroristen gekaapte vliegtuigen de Twin Towers van het World Trade Center in New York doorboorden. Even later ramde een derde toestel het Pentagon nabij Washington D.C., een vierde vliegtuig bereikte zijn doelwit niet en stortte neer in de buurt van Shanksville in de staat Pennsylvania. De aanslag, toegeschreven aan de terreurorganisatie Al-Qaeda van de in 2011 gedode **Osama bin Laden**, deed de wereld

op zijn grondvesten daveren en is met circa 3.000 doden nog altijd de dodelijkste sinds mensenheugenis.

Een historisch moment voor de Verenigde Staten is *Nine eleven* zonder twijfel. Dat de aanslag in het collectieve geheugen van de Amerikanen gegrift staat, blijkt uit het feit dat volgens een [peiling van het gerenommeerde Pew Research Center](#) 91 procent van de volwassenen vijftien jaar later nog exact weten waar ze waren en wat ze aan het doen waren op het moment dat ze het nieuws vernamen. Hetzelfde geldt ongetwijfeld ook voor veel Europeanen.

Impact

Maar in welke mate heeft 9/11 de wereld veranderd? Er waren de directe gevolgen, zoals de Amerikaanse militaire operaties in Afghanistan en Irak en de strengere veiligheidscontroles voor vliegtuigpassagiers, maar ook minder tastbare gevolgen.

Waar 9/11 wél een duurzame impact heeft gehad, is op de binnenlandse politiek van staten en de manier waarop we omgaan met de gevolgen van de migratie en de diversiteit

Wat de impact op de wereldpolitiek betreft, vindt hoogleraar internationale betrekkingen aan de Universiteit Gent **Rik Coolsaet** niet dat we kunnen spreken van een tijdperk vóór en na. 'Er werd voorspeld dat de strijd tegen terrorisme - de *war on terror* - de nieuwe allesbepalende dynamiek zou worden, zoals destijds de Koude Oorlog, maar dat is niet gebeurd.

'Andere en veel belangrijkere krachten kneden vandaag de wereldpolitiek, zoals de opkomst en het verval van grote mogendheden en het afwisselend patroon van samenwerking en botsing in de huidige multipolaire wereldorde. Maar waar 9/11 wel een duurzame impact heeft gehad, is op de binnenlandse politiek van staten en de manier waarop we omgaan met de gevolgen van de migratie en de diversiteit'.

Toenmalig Amerikaans president George W. Bush lanceerde zijn 'war on terror' © Reuters

Volgens Coolsaet heeft 9/11 wind in de zeilen gegeven aan de religieuze analyse van de multiculturele samenleving, onder meer verwijzend naar het ophefmakende artikel '[Het multiculturele drama](#)' van de Nederlandse hoogleraar en publicist **Paul Scheffer** in NRC Handelsblad in 2000, kort vóór de WTC-aanslagen dus. Scheffer fietste tussen sociale achterstelling en culturele eigenheid als kern van het migratieprobleem. Met elf september werd het 'allochtonenvraagstuk' echter plotsklaps een 'moslimvraagstuk'.

Hij citeert ook zijn collega **Sami Zemni**: 'Vroeger hadden we moeilijkheden met de 'Turken' en de 'Marokkanen', maar op elf september werden het plots allemaal 'moslims'. Thema's als achterstelling, discriminatie, werkloosheid in de migrantengemeenschappen raakten in de verdrukking en het debat verschoof naar de al dan niet vermeende onverzoenbaarheid van de moslimcultuur met de joods-christelijke cultuur.

Osama bin Laden © Reuters

Coolsaet twijfelt er niet aan dat we daarmee ongewild het jihadisme in de kaart hebben gespeeld. 'Zij hebben baat bij een gepolariseerde wereld met twee kampen: moslims versus niet-moslims. Door alles exclusief vanuit dat religieus-cultureel oogpunt te benaderen, versterken we de boodschap van Bin Laden destijds en IS vandaag. Die polarisering lijkt mij de belangrijkste impact van 9/11 de dag van vandaag.'

Knack.be: Dat doet de vraag rijzen of het huidige jihadistisch terrorisme, met Islamitische Staat als beruchtste 'speler', er ook geweest zou zijn als 9/11 nooit was gebeurd.

Coolsaet: 'Een relevante vraag. Terrorismen komt en gaat in golven. Het jihaditerrorisme is opgekomen eind jaren tachtig van de vorige eeuw en heeft geplafonneerd tot ongeveer 2004, met 11 september 2001 als hoogtepunt. Het was aan het ontrafelen toen de oorlog in Irak het een nieuwe boost heeft gegeven en een doe-het-zelf terrorismegolf in het leven heeft geroepen. Rond 2010 was ook die golf aan het uitdoven, maar met de crisis in Irak en het conflict in Syrië hebben extremistische groepen zoals Sharia4Belgium de mogelijkheid gekregen om een nieuwe generatie te mobiliseren.'

U heeft op een bepaald moment geweigerd om nog te spreken van een 'Al-Qaeda-aanslag', omdat we op die manier volgens u te veel aandacht schonken aan de 'sekte die het slechts was'. Doen we nu ook te veel de PR van IS, vindt u?

IS-leider Abu Bakr al-Baghdadi © Reuters

'Eigenlijk wel, ja. We moeten er onszelf voor behoeden IS groter voor te stellen dan hij in werkelijkheid is. Politici die voortdurend beweren dat we in oorlog zijn of die IS voorstellen als een even grote bedreiging als destijds het nazisme of het communisme, vertekent de werkelijkheid. De IS-terreurgolf is qua intensiteit en slachtoffers vele keren kleiner dan de terreurgolf die West-Europa teisterde tussen 1975 en 1995. Maar nog belangrijker, daardoor wordt ook de aantrekkingskracht van IS verhoogd op kandidaat-sympathisanten. IS leeft bij gratie van het beeld dat het uitstraalt. Het is terroristen altijd te doen geweest om onze reactie. De manier waarop we reageren, bepaalt dan ook mee de snelheid waarmee een terrorismegolf uitdooft. Ook IS zal ooit uitdoven, maar het zijn de wortels van de aantrekkingskracht ervan die men moet aanpakken om te vermijden dat er opnieuw een golf komt.

'Het succes van IS in het aanboren van nieuwe rekruten en sympathisanten wijst niet op een zogezegde "radicalisering van de moslimgemeenschappen", maar illustreert het vermogen van de terreurbeweging om in de spelen op een bestaande no-future-subcultuur in onze samenleving - en niet alleen in de onze, trouwens. Dat is de echte motor die de IS-generatie aandrijft en het is die motor die we moeten stilleggen.'

© Reuters

Wat Al-Qaeda betreft, was u een van de eersten om te beweren dat de terreurgroepering van in 2001 niet meer bestond - een citaat dat u lang is blijven achtervolgen. Onlangs is Bin Ladens zoon opgedoken in een filmpje waarin hij oproept om de dood van zijn vader te wreken. Hoe groot schat u de dreiging van Al-Qaeda nog in?

Het zijn de lokale contexten die maken dat terrorisme kan ontstaan

'Vóór 9/11 was Al-Qaeda een sterk gestructureerde en gedisciplineerde organisatie. Nadat hun trainingskampen in Afghanistan en hun leiders werden uitgeschakeld, was de terreurgroepering niet meer in staat tot grootscheepse acties. Vandaag is al-Qaeda maar zo sterk als de lokale filialen die zich erin herkennen. Ik heb voor de zomer nog een [studie geschreven met de titel 'All radicalisation is local'](#), een zinspel op de boutade 'All politics is local'. Het zijn de lokale contexten die maken dat terrorisme kan ontstaan'.

Is een aanslag van de omvang en modus operandi van Nine eleven vandaag de dag nog mogelijk?

'De Amerikaanse veiligheidsdiensten zullen niet zeggen dat het onmogelijk is, maar ze achten het zeer onwaarschijnlijk. Aan 9/11 ging een lange periode van voorbereiding vooraf. Met de vooruitgang in samenwerking, uitwisseling van gegevens, de capaciteiten om informatie te onderscheppen enzovoort is dat het veel moeilijker geworden om een dergelijke operatie op touw te zetten. Maar doe-het-zelfterroristen kunnen ook grote gruwel aanrichten, zoals we deze zomer gezien hebben. En samenlevingen splijten.'